

PERSPEKTIVA NOVE EUROPSKE JEZIČNE POLITIKE

Nova višejezičnost i učenje stranih jezika

SAŽETAK

U sveopćem društvu globalizacije i internacionalizacije model višejezičnosti nije nov model. Njegovoj važnosti uvelike doprinose čimbenici poput globalizacije i internacionalizacije. U radu se razmatra pojam višejezičnosti i učenje stranih jezika kao dio jezične politike. Na europskoj razini višejezičnost možemo promatrati kao temeljnu vrednotu budući da se u sklopu europskih integracijskih procesa osobito isticala jezična i kulturna raznolikost članica. Pritom se naglašava važnost odabira pojedinoga jezika te dostupnost učenja određenoga jezika u školama, kao i način i opseg ponude. U Europi višejezičnost postaje standard, ali poticanje višejezičnosti u zemljama s manjim brojem stanovnika ne znači i potiskivanje materinskog jezika, već, upravo suprotno, prestaje se davati prednost izvornim govornicima jezika zemalja s većim brojem stanovnika.

Kulturno-jezične specifičnosti članova EU će biti važno identifikacijsko obilježje, što nadalje znači da će višejezičnost postati jedno od obilježja Europljana, slično kao što je to u zemljama poput Švicarske, Belgije i Luksemburga. Iz toga se može pretpostaviti da će važnost različitih jezika u Europi postati još naglašenija te da će predstavljati izazov za kontaktnu lingvistiku, a posebice za jezičnu politiku te da će se planiranje uvođenja i redosljeda učenja stranih jezika morati pažljivo razmatrati.

U sklopu europske višejezične politike se zaključuje da bi i hrvatska jezična politika trebala biti usustavljena te da bi se odabir i redosljed učenja određenih stranih jezika trebao provoditi argumentirano i planski.

KLJUČNE RIJEČI: višejezičnost, jezična politika, učenje stranih jezika, globalizacija

Uvod

Da li su se Osmanlijsko carstvo ili Habsburška monarhija raspali temeljem njihove višejezičnosti? Da li su se kulturološke i religijske razlike ujedno smatrale etničkim i time –u vremenu nacionalso-cijalizma- smatrale nepomirljivima? Teško je dati odgovore, međutim, sigurno je da jezične različitosti unutar jednog društva mogu stvoriti još veći jaz. Naravno, moguće je i pomirljivi oblik kulturološke i jezične autonomije kakvu ju danas poznajemo iz iskustva Belgije i Španjolske ili kakvu ju vidimo kao primjer harmoničnog suživota u Švicarskoj. Uspješna pomirenja u pravilu svoje temelje nalaze u obzirnoj jezičnoj politici. Ona je posebice značajna za društvo s toliko država i s tolikim brojem jezika

kao što je to Europska unija. Čini se da su političari Europske unije toga svjesni –usprkos tome što kritike govore drugačije. No prije nego li pogledamo ovu jezičnu politiku moramo prikazati jezičnu situaciju u Europskoj uniji u njenim osnovama.

Europska jezična politika

Europska unija ima nekih 457 milijuna stanovnika, čine ju 27 država članica. Od toga njih 23 ima samo jedan nacionalni službeni jezik, 3 države (Belgija, Finska, Irska) imaju dva, a 1 država (Luksemburg) tri nacionalna službena jezika. Istovremeno se nekoliko nacionalnih službenih jezika protežu na nekoliko država članica: njemački, engleski, francuski, nizozemski i švedski. Svaki nacionalni jeziku EU prožet je u svome društvenom okruženju. On je pri-

* Karmen Krajina, Grad Osijek, e-mail: karmen.krajina@osijek.hr

je svega jezik razlikovnosti, sredstvo komunikacije u državnoj upravi, politici, školama kao i materinji jezik (djelomično kao dijalekt) većine građana i ujedno simbol nacionalnog identiteta. Činjenica je dakle da jezična politika u EU mora obratiti veliko pozornost na nacionalne službene jezike.

Budući da se u stalno rastućoj Europskoj uniji radi o mnogostrukim isprepletanjima, čija je posljedica nužno i jezično isprepletanje, upravo jezična politika itekako dobiva na važnosti. Ona se u mnogim zemljama Europe gotovo identificira s obrazovnom politikom. Usklađivanje privrednih i političkih sustava u Europi nužno dovodi i do usklađivanja obrazovnih standarda (što je itekako već vidljivo u visokom školstvu). Međutim, primjećuje se također nastojanje zemalja članica EU da obrazovnu politiku koja se odnosi na predškolsko razdoblje te obvezatno školovanje provode samostalno. Upravo tijekom obvezatnog školovanja jezična politika, koja, između ostalog, određuje način, redoslijed te intenzitet učenja stranih jezika, priprema buduće građane Europe, kako za kvalitetno poznavanje materinskog jezika, tako i za novu višejezičnost koja u Europi postaje standardom. I u Hrvatskoj se na mnogim razinama obavljaju pripreme za ulazak u EU. Međutim, što se tiče jezične politike u Hrvatskoj, dobiva se dojam da se ona provodi nedovoljno promišljeno. Upada u oči netransparentnost podataka o omjeru stranih jezika koji se uče. Ako se zaključak o postotku učenja pojedinih stranih jezika može donekle izvesti iz podataka o prodaji određenih udžbenika za strane jezike, ostaje upitno koji se jezici, tj. u kojem omjeru, uče u predškolskom razdoblju, a samim time upitan je i broj djece koja pohađaju cjelodnevni ili skraćeni vrtići program na stranome jeziku. U svakom slučaju, valjalo bi temeljito promisliti način i redoslijed uvođenja učenja stranih jezika, kako u predškolskom razdoblju, tako i u (hrvatskoj) osnovnoj školi, ne prepuštajući odabir jezika slučaju.

U vremenu kad su popratne pojave globalizacije sve očitije, sve veće izjednačavanje koje se događa preko trgovine, privrede medija i informacijske tehnologije, kao i ignoriranje nacionalnih razlika te njihovo asimiliranje i integriranje dovodi do nestajanja različitosti u gotovo svim područjima suživota. Nešto manje izjednačavanje primjećuje se u području kulture i obrazovanja, a posebice se može istaknuti da upravo kulturno-jezična različitost funkcionira kao jedan od rijetkih razlikovnih kriterija u zajednici.

Zaključak

Projekt ujedinjenja Europe će se i uz proširenje zajednice održati samo onda ako se održi i podupre europska višejezičnost. Međusobno razumijevanje je preduvjet za suživot od kojega ne možemo odstupiti. Korištenje demokratskih prava ne mora biti vezano uz određeno znanje jezika. Naime, i mnoga kulturna dostignuća Europe usko su vezana uz specifične jezike i duhovno-povijesne tradicije. Odricanjem jezika bilo bi bitno ograničene i osiromašene kulturne različitosti u Europi. Činjenica je da će državljani Europe poduprijeti razvitak zajednice samo onda ako oni u ovoj zajednici osjećaju i svoju jezičnu kulturnu povijest, sadašnjost i budućnost.

Osiguranje višejezičnosti je s jedne strane zadaća školskih i visokoškolskih ustanova, a s druge strane je to dužnost vlade. Oni moraju stvoriti instrumentarij da višejezičnost postigne veću vrijednost i omogući ovu višejezičnost. U ovom je važan element da se održi i bogatstvo jezika tako da se manjinski jezici sve više integriraju u opći sistem naobrazbe. S time u vezi se sredstva koja se uložuju u učenje i podučavanje jezika moraju gledati kao potpomaganje višejezičnosti i kao investicija, koja podupire preživljavanje višejezične Europe, u kojoj će se moći ostvariti kvalitetan suživot samo onda, ako su ljudi otvoreni za jezičnu i kulturalnu mnogostrukost.

Neupitna je potreba novog načina promišljanja nacionalne države pod pritiskom globalizacije. Tako je pristupanje srednjeeuropskih i istočnoeuropskih država Europskoj uniji još više potaklo pitanje jezične politike: s jedne strane potreba za rješavanjem problema manjina te s njima povezan regionalne probleme, a s druge strane potreba održavanja vlastitog jezika u sve jačem višejezičnom društvu. S tim u vezi treba ukazati na činjenicu da nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja ne mogu izbjeći imperativu nove orijentacije u kontekstu globalizacije jer globalizacija ne znači jednoobraznost u rješavanju problema, već upravo suprotno tome zahtijeva od nacionalne države samostalne odluke o načinu djelovanja. To rječito pokazuje primjer jezične politike u Europi. Trenutno se u gotovo svim europskim državama raspravlja o uvođenju obvezne nastave dvaju stranih jezika u okviru obveznog obrazovanja. Koji će jezici se učiti, hoće li se u prvom razredu osnovne škole započeti s engleskim ili nekim drugim stranim jezikom i koji metodičko-didaktički koncepti učenja stranih jezika će se primjenjivati - sve te odluke se razlikuju

od države do države i od regije do regije budući da su rukovođene nacionalnim interesima i ciljevima. Upravo bi poticanje europskih građana da uče dva strana jezika trebao biti osnovni element nove europske strategije za višejezičnost koja se očekuje u rujnu 2008. godine, kao Europske godine interkulturalnog dijaloga.

Na temelju navedenog zaključiti ćemo da i u Hrvatskoj kao zemlji kandidatkinji predstoji temeljito promišljanje i razvoj jezične politike, pri čemu će se morati uzeti u obzir prije navedene tendencije, a koje u i zabilježene u dosad provedenim istraživanjima višejezičnosti u Europi.

Literatura

Članci:

- Pašalić, M. Problem višejezičnosti u Europskoj uniji. // Školski vjesnik : časopis za pedagoška i školska pitanja. 54 (2005), 1/2;
- Žanić, I. Jezična politika Europske unije : nerješivo ili pitanje koje se rješava samo od sebe. // Anali Hrvatskog politološkog društva. 1(2004[i.e. 2005]);
- Grbić, J. Jezični procesi, identitet i globalizacija. // Narodna umjetnost : hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku = Croatian journal of ethnology and folklore research. 41(2004),2;
- Crnić-Grotić, V. Protection of minority languages in Croatia. // Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. 23 (2002),2;
- Nelde, P.H. Suggesting a new European language policy. // Collegium antropologicum. Supplement.28(2004),1;str.13-26.

Knjige:

- Siguan, M. Jezici u Europi. Zagreb:Školska knjiga,2004.
- Hagege, C. Zaustaviti izumiranje jezika. Zagreb:Disput,2005.
- Matasović, R. Jezična raznolikost svijeta : podrijetlo, razvitak, izgledi. Zagreb : Algoritam, 2005.
- Jezična politika i jezična stvarnost = Language policy and language reality : knjižica sažetaka = book of abstracts / 21. međunarodni znanstveni skup, Split, 24.-26. svibnja 2007. = 21st international conference, Split, 24th - 26th May 2007. Zagreb : Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2007.
- Jezik i identiteti : zbornik / urednica Jagoda Granić. Zagreb ; Split : Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku -HDPL, 2007.

Izvor na internetu:

- <http://www.delhrv.ec.europa.eu/hr/content/news/id/323>
<http://www.matica.hr/Vijenac/Vij217.nsf/AllWebDocs/oravnopdg>
<http://www.goethe-bytes.de/dw/article/0,2144,3101815,00.html>
<http://www.entereurope.hr/cpage.aspx?page=clanci.aspx&pageID=171&clanakID=2514>
<http://www.budimobjatelj.com/?q=node/63>
http://www.vasaprava.org/Documents/Konvencije/EVROPSKA_POVELJA_O_REGIONALNIM_JEZICIMA.pdf
http://www.osce.org/documents/hcnm/2003/10/2451_hr.pdf

**Karmen Krajina, B. A.,
Osijek City Government**

PERSPECTIVE OF NEW EUROPEAN LANGUAGE POLICY NEW MULTILINGUALISM AND LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES

Summary

In the society of total globalization and internationalization, model of multilingualism is not new model. The factors of globalization and internationalization considerably contribute to its importance. The work is dealing with the notion of multilingualism and learning of foreign languages as a part of language policy respectively. We can examine the multilingual model on the European level as the basic value since the structure of European integration processes particularly distinguished language and cultural variety of the member countries. What to accentuate here is the importance of choice of an individual language and access of learning of certain language in schools as well as the way and the volume of the offer. In Europe, the multilingualism becomes a standard but to urge it in small countries does not mean to push out mother tongue. On the contrary, it means to stop giving advantage to native speakers who speak the languages of the large countries.

Cultural and language particularities of EU country members will be an important identification characteristic meaning further on that multilingualism will become one of the features of the Europeans, similar to countries like Switzerland, Belgium and Luxemburg. Thus, we can suppose that the importance of various languages in Europe will become even more distinguished and that it will be a challenge to the contact linguistics, notably to language policy. Besides, it is necessary to examine very carefully the plan of introduction and order of learning foreign languages.

The conclusion within the structure of multilingual policy is to systematize with argument and plan the Croatian language policy and to carry out the choice and order in learning certain foreign languages.

KEY WORDS: multilingualism, language policy, learning foreign languages, globalization, internationalization